

LEFAPHA LA THUTO LA GAUTENG**DITLHATLHOBO TSA MAKGAOLAKGANG**

**SETSWANA PUO YA NTLHA
SEEMOGODIMO
(Pampiri ya Bobedi)**

Possible Answers Supp 2007

**KAROLO YA A
MABOKO****POTSO 1**

- 1.1
 1.1.1 Kutlobotlhoko / khutsafalo (1)
 1.1.2 Mmoki o hutsafetse gonne batho ba bolawa setlhogo. (2)
 1.1.3 (a) Matlhamutlhamu
       Matlhamutlhamu
 (b) Neeletsano (2)
 1.1.4 Tshwantshanyo (1)
 1.1.5 Batho ba tshwanetse go thusana. (2)
 1.1.6 Morero wa nopolو e, o tlhalosa ka moo batho ba bolailweng setlhogo ka teng
       kwa Sharpeville. (2)
[10]

POTSO 2***Selelo sa mmoki – MCD Mogotsi***

- 2.1
 2.1.1 Pula e e tlang ka tshenyo e bile e sa kgaotse. (2)
 2.1.2 (a) Ya rwala maborogo le diporo ya itshamekela koloti.
       (b) Mafika kwa thabeng a kgokologa a wela batho.
       Dijalo tsa kokobala mo madibeng (Di le pedi fela) 2x2=(4)
 2.1.3 Ya tla go bala malatsi lefatsheng leno la batshedi. (1)
 2.1.4 Poapoeletso ya tumanosi. (1)
 2.1.5 Tumanosi e, e boeleditswe go feta tse dingwe. (1)
 2.1.6 Mothofatso (1)

2.1.7	Dinoka tsa ikaeleta go susumoga dimpa.	(1)
2.1.8	(a) Morwalela o ne wa kgokologa ka diporo le marogo. (b) Molemi o ne a lebile dijalo tsa gagwe ka pelo e e botlhoko jaaka di itshekile mo bodibeng.	2x2=(4) [15]
2.2		
2.2.1	Go kaiwa gore ga go tlhole go na le badisa.	(2)
2.2.2	Ba gompieno / Segompieno.	(1)
2.2.3	Tshwantshanyo	(1)
2.2.4	Go emelana jaaka basadi.	(2)
2.2.5	Ba dise puo le setso di se ke tsa timela.	(2)
2.2.6	Tshwantshanyo.	(1)
2.2.7	(a) Ba robala nageng ba batlana le leruo.(marobala thoteng) (b) Ba tsoga phakela mo serameng sa mariga. (mawelwa ke phoka) (c) Ba apeela borre ngati mme bona ba ja moswang. (d) Ba tletse boipelo mme ba a gopolwa. (Di le pedi fela)	2x2=(4)
2.2.8	Neeletsano ya bokao.	(1)
2.2.9	Marobala – thoteng Mawela – ke – phoka	(1) [15]
2.3		
2.3.1	Ke go tlhoka molekane.	(2)
2.3.2	Ke molodi wa dinonyane tse di opelang ka boitumelo.	(2)
2.3.3	Melodi ya dinonyane e ne e itumedisa / ya mo tlisetsa boitumelo.	(2)
2.3.4	Tlhatlhaganyo ya bokao / Tlhatlhaganyo ya mafoko	(1)
2.3.5	(a) Lefoko la bone (b) Mantswe a bone	(1)
2.3.6	Ke lenyalo la dinonyane di ya go tsaya mohumagadi, mme di tsentse kgosikgolo gare.	(2)
2.3.7	Mothofatso.	(1)
2.3.8	Mothofatso ke sekapuo se mo go sona dilo tse di sa tsheleng di fiwang maikutlo a setho.	(2)

2.3.9	Se kgosi e laelang gore se dirwe se tshwanetse go dirwa.	(2)
		[15]
2.4		
2.4.1	Masiela ke bana ba ba tlhokafaletsweng ke batsadi ba sa le bannye.	(2)
2.4.2	A tlhomola pelo / a utlwisa botlhoko.	(1)
2.4.3	(a) Ke badidi ba ba sotlegang mo lefatsheng. (b) A sotlega mo go feteletseng e bile bahumi ba a ba ila. (c) A tlhoka bagaaboo e bile a tswalelwa kwa ntle fa a batla thuso. (Di le pedi fela)	2x2=(4)
2.4.4	(a) 'fatsheng (b) Tlogelo	(2)
2.4.5	Tshwantshiso	(1)
2.4.6	Mmoki o kopa thuso go Mmopi gore a utlwelele kopo ya masiela.	(2)
2.4.7	Morumo ke fa mafoko kgotsa dinoko tsa bofelelo di tshwana maikaelelo e le go naya leboko moribo o o rileng.	(2)
2.4.8	Go humanega / go tlhoka	(1)
		[15]

MADUO A KAROLO YA A: [40]

**KAROLO YA B
TERAMA**

POTSO 3

Dintshontsho tsa lorato – L.D. Raditladi

3.1		
3.1.1	(a) Sakoma (b) Mmamotia	(1) (1)
3.1.2	Batlamoletlong	(1)
3.1.3	(a) Sakoma a re ba mo tsosetsa modumo. (b) Sakoma o batla go nna le Mmamotia ba le babedi. (c) Mmamotia o ngongoregela gore Ponalo ga a mo lebe sentle (E le nngwe fela)	2x1=(2)
3.1.4	Ponalo	(1)
3.1.5	O ne a re o batla go bona se Sakoma le Mmamotia ba salang ba se dira.	(2)

- 3.1.6 O ne a mo raya a re a tsamaye, Mmamotia ga a yo, o tla tla go mmona kgantele. (2)
- 3.1.7 (a) Ke a dumela
 (b) Sakoma o tlhalositse fa Mmamotia e le mosadi wa gagwe wa ka moso.
 (c) Fa Ponalo a romile Phane go tla go mmitsa o lottelela Mmamotia mo ntlong a ya kwa go ena. (5)
- 3.1.8 Puo ya gore ga a dumele fa a rata Sakoma. (2)
- 3.1.9 Gonne Sakoma ke mofaladi mo motseng wa Bangwato. (2)
- 3.1.10 (a) Mmui B o ne a gogetswe kgotsa a kgathilwe ke sebintšolo sa ga Sakoma.
 (b) O ne a batla go fedisa tlhaolele. 2x1=(2)
- 3.1.11 (a) Rrekgosi (1)
 (b) Mmadiphefo (1)
- 3.1.12 Gonne a sa kgatlhiwe ke sepe mo go ene. (2)
- 3.1.13 Nnyaya. Sakoma o ne a gana a tsamaya gore ba tle ba buisane ka kgang e. (3)
- 3.1.14 Leso la ga Ponalo / Dintshontsho. (2)
- [30]

KGOTSA

- Jaaka morero wa buka e le lorato, go bonala jalo gore lorato lo lo tlhola dintshontsho mo terameng e.
- Ponalo o ratana le Sakoma mme Mmamotia o ne a sa itse ka ga se. Sakoma o ipala mabala a kgaka mo go Mmamotia mme o a dumela le fa kwa morago a fetoga.
- Go moletlo kwa gaabo Sakoma, Sakoma o tsena le Mmamotia mme o kaya fa e le mosadi wa gagwe wa ka moso. Ponalo o tlala kilo e e seng kana ka sepe ka le ena a rata Sakoma fela jalo.
- O tsaya tshwetso ya go ya kwa go Sakoma go mmotsa ka ga se.
- O fitlhele Mmamotia kwa ga Sakoma, mme ka ntata ya lorato ba a kgakgauthana go fitlhele Mmamotia a tshabela Sakoma
- Sakoma o fitlhele Mmamotia a siile. O bolaya Ponalo ka ntlha ya fa a re ke ena a tshabisitseng Mmamotia.
- Mmamotia o tshabela kwa ga Kalafi, mme Kalafi o a mo amogela ka le ena a rata Mmamotia.
- Ka ntata ya polao ya ga Ponalo e e pegiwang Mmamotia, Kalafi o tshabisa Mmamotia ka a mo rata, e bile a re o a mo tlhoka.
- Mmamotia le ena o kaya fa a ineetse mo go Kalafi le gore lorato lo roba ditokololo.
- Sakoma ka ntata ya lorato ga a ka a reetsa Mmamotia fa a re ga a mo rate,mme o tlala kilo a ba a thibela Mmamotia go tsamaya.
- Fa Mmamotia le Kalafi ba tshabetse kwa Mokwena,Sakoma o ba sala morago fa a se na go itiisa kwa ngakeng ya gagwe gonne a re Kalafi o tshabile ka mosadi wa gagwe.

- Ka ntata ya lorato re bona Kalafi le Sakoma ba tlhabanela Mmamotia. Bobedi jo bo a bolaana. Mmamotia ka go bona Kalafi a tlhokafetse o itatlhela mo lerumong le le mmolaileng.
- Se se diragala kwa Mokwena mme baanelwa bagolo botlhe ba terama ba a tlhokafala.

[30]

**KAROLO YA C
PADI**

POTSO 4

Masaikategang a magodimo – J.M.K Mekgwe.

4.1		
4.1.1	Khuduga.	(1)
4.1.2	Kwa mmotorokareng o o timetseng gaufi le benkele ya ga rre Ditolhra.	(2)
4.1.3	O ne a dira dipatliso mabapi le go timela ga mmotorokara o.	(2)
4.1.4	O ne a latlhela seditse mo letsholong la go batlana le mmolai wa ga rraagwe mme a sala kgetsi ya mmotorokara o o timetseng morago.	(2)
4.1.5	Retlamoreng.	(1)
4.1.6	Go ntlo nngwe ya makgwelwa e e se keng e tshujwa dipone fa e se fela ka masa.	(2)
4.1.7	Monna yole ke a mo itse, ke yo o neng a tshwanetse go tsamaya le monnamogolo Retlamoreng kwa West Chest.	(2)
4.1.8	Nkaikela.	(1)
4.1.9	Mmala o motala o o bonalang mongapo ka fa tlase ga ona go bonala o montsho.	(2)
4.1.10	(a) Mmoni (b) Mmasetšehele.	(1) (1)
4.1.11	(a) Mmoni le Khuduga ba ne ba ile go tshedisa Gloria mo mahutsaneng a go latlhiegelwa ke molekane. (b) Mmasetšehele o ne a ile go jela keresemose kwa Nkaikela.	(2) (2)
4.1.12	Ka go gotlhola.	(2)

- 4.1.13 (a) Se se bakileng loso la ga rraagwe
 (b) Maiteko a a foloditseng a go batla go mo thiposetsa ka moratho wa Bathoeng.
 (c) Mmotorokara o o timetseng gaufi le lebenkele la ga rre Dithhora.
 (Di le pedi fela) 2x2=(4)
- 4.1.14 Nnyaa. Monna yo o ne a fitlhelwa a ikgwageditse kwa kgolegelong pele a ka botswa dipotso. (3)
[30]

KGOTSA

- 4.2 Ke dumalana le ntlha e ka mabaka a a latelang:
 Ditiragalo tsa padi e di senola Rrankelenyane e le sesinyi se segolo le ditsala tsa gagwe e leng Lebogang le Sakarea. Rrankelenyane o jabetsa Bra White e leng tsala ya gagwe ka thekete ya dipitse tse ba di beeleditseng mmogo. Rrankelenyane o mo ela ka dinaka metsing fa ba se na go tshwara pitse ya Ten Devils. Mapodisi a tshwara Bra White ka a itseetse molao mo diatleng. Bra White o sia kwa kgolegelong mme mapodise a mo thuntsha. O tlhokafalela kwa bookelong. Ga ba batlisise se se bakileng ntwa magareng ga banna ba babedi ba. Rrankelenyane ga a bodiwe dipotso. O a sia o siela kwa Tlokwe, kwa a tlhomang lekoko la dirukhutthi. Lekoko le, le leka go thiposetsa Khuduga ka moratho wa Bathoeng le fa maano a bona a ne a folotsa. Rrankelenyane le lekoko la gagwe ba tswelela pele ba rukhutla batho, ba ba tseela ditsabona. Khuduga fa a fitlha kwa Tlokwe o ipega ka mogolegwae leng Lebogang. Ga go se re se tlhagisetwang ka kgang e gore e ne ya felela kae? Ba tswelela ka go utswa dijanaga tsa batho, ba bo ba fetola mmala wa sejanaga se ba se utswitseng. Sejanaga se, se welwa ke Khuduga ka se ne sa amega mo kotsing ya dijanaga. Ditiragalo tsa bogodu le polao di tswelela pele ka go utswa baesekele ya monnamogolo Retlamoreng e e neng ya tlhagelela fa Khuduga a se na go bolaya Lebogang morago ga go itaya Kgosi ka tshipi mo thining ya tsebe. Lekoko le, le tswelela ka go beteleta basetsana. Kgosi o a gobadiwa. O gobala jaana , ka a utlwetse botalelalerole ba ba emelang batho ba ba fologang mo setimeleng. Ga twe fa o ka phirimelelwa koo ke mokang o di tlollang le badimo. Dipatlisiso tsa polao ya ga Kgosi ga di fitlhelelwe. Lebogang o bolawa ke Khuduga a leka go thusa Kgosi. Fa re lebeletseng gore Khuduga o tla itse se se jeleng rraagwe le go botsolotsa ka dilo tsa bosenyi tse di mmalwa o fitlhela Rrankelenyane a ikgwageditse kwa kgolegelong. Ka jalo dipatlisiso ga di fitlhelelwe. Ke ka moo ditiragalo tsa padi e, di sa senoleng morero wa botseka. Bosenyi ke jona bo tsayang karolo e kgolo go gaisa botseka. Khuduga fa a tshwara Rrankelenyane o ne a mo wela. O ne a setse a latlhets'e seditse mme a re molato wa gagwe o tla sekwa ke ditshoswane ka a paletswe ke go mo tshwara ka makgetho a le mantsi.

MADUO A KAROLO YA C: [30]

PALOGOTLHE: 100